

HOTĂRÂREA CURȚII
16 noiembrie 1995*

**Fédération française des sociétés d'assurance și alții
împotriva
Ministère de l'Agriculture et de la Pêche**

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Conseil d'Etat din Franța)

„Articolul 85 și următoarele din Tratatul CE - Noțiunea de întreprindere - Organism responsabil de gestionarea unui regim complementar facultativ de securitate socială”

Cauza C-244/94

În cauza C-244/94,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, de către Conseil d'Etat din Franța, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Fédération française des sociétés d'assurance,

Société Paternelle-Vie,

Union des assurances de Paris-Vie,

Caisse d'assurance et de prévoyance mutuelle des agriculteurs

și

Ministère de l'Agriculture et de la Pêche,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 85 și următoarelor din Tratatul CE,

CURTEA,

compusă din domnii G. C. Rodríguez Iglesias, președinte, C. N. Kakouris, D. A. O. Edward, președinți de cameră, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida (raportor), P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm și L. Sevón, judecători,

avocat general: domnul G. Tesauero,

grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

- pentru reclamantele în acțiunea principală, de Dominique Voillemot, avocat în baroul din Paris,

- pentru guvernul francez, de doamna Edwige Belliard, director adjunct al direcției juridice din Ministerul Afacerilor Externe și de domnul Claude Chavance, atașat principal al administrației centrale în aceeași direcție, în calitate de agenți,

---

* Limba de procedură: franceza.

- pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnii Richard Lyal, membru al serviciului juridic și Gérard de Bergues, funcționar național pus la dispoziția acestui serviciu, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale reclamantelor în acțiunea principală, reprezentate de Michel Guénaire și Marie-Pia Hutin, avocați în baroul din Paris, ale guvernului francez, reprezentat de Claude Chavance și ale Comisiei reprezentată de Richard Lyal și Gérard de Bergues, în ședința din 13 iunie 1995,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 13 iulie 1995,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Decizia din 24 iunie 1994, primită la Curte la 9 septembrie 1994, Conseil d'État din Franța a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, o întrebare preliminară privind interpretarea articolului 85 și următoarelor din Tratatul CE.

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul unei cereri introductive introduse de Fédération Française des Sociétés d'Assurance, Société Paternelle-Vie, Union des Assurances de Paris-Vie și Caisse d'Assurance et de Prévoyance Mutuelle des Agriculteurs pentru obținerea anulării Decretului nr. 90-1051 din 26 noiembrie 1990 privind regimul complementar facultativ de asigurări pentru limită de vârstă pentru agricultorii care desfășoară activități independente, instituit în aplicarea articolului 1122-7 din Code rural (JORF din 27 noiembrie 1990, p.14581, denumit în continuare „Decretul nr. 90-1051”) din motive de abuz de putere.

3 Decretul nr. 90-1051 stabilește organizarea și modalitățile de funcționare ale regimului complementar de asigurări pentru limită de vârstă pentru agricultorii care desfășoară activități independente finanțate prin cotizații voluntare deductibile din venitul profesional impozabil, regim care a fost instituit prin Legea nr. 88-1202 din 30 decembrie 1988 privind adaptarea exploatației agricole la mediul său economic și social (JORF din 31 decembrie 1988, p. 16741).

4 Potrivit articolului 1 al doilea paragraf din Decretul nr. 90-1051, gestionarea noului regim complementar este asigurată de către Caisse nationale d'assurance vieillesse mutuelle agricole (denumită în continuare „CNAVMA”), cu participarea caselor de ajutor reciproc departamentale sau multidepartamentale din sectorul agricol (denumite în continuare „case de ajutor reciproc în sectorul agricol”).

5 În fața Conseil d'Etat, reclamantele în acțiunea principală susțin că atribuirea monopolului de gestiune a regimului în cauză către CNAVMA, cu participarea caselor de ajutor reciproc în sectorul agricol și deductibilitatea fiscală a cotizațiilor care sunt plătite către CNAVMA ar fi pus-o pe aceasta din urmă în situația de a elimina, de pe piața asigurărilor de viață și a produselor de capitalizare și de economisire pentru pensie, societățile de asigurări concurente. Decretul nr. 90-1051, prin urmare, contravine articolului 85 și următoarelor din tratat.

6 Având îndoieli cu privire la interpretarea dreptului comunitar, Conseil d'État a hotărât să suspende judecata cauzei și să întrebe Curtea dacă

„poate fi considerat drept o întreprindere în sensul dispozițiilor articolului 85 și următoarelor din tratat un organism fără scop lucrativ care administrează un regim de asigurări pentru limită de vârstă destinat să completeze un regim de bază obligatoriu, instituit prin lege cu titlu facultativ și funcționând cu respectarea normelor definite de autoritatea de reglementare, în special în ceea ce privește condițiile de aderare, cotizațiile și prestațiile, potrivit principiului capitalizării”.

7 Potrivit guvernului francez, CNAVMA, care de la 1 ianuarie 1994 a fuzionat cu alte două case centrale pentru alocații familiale și de ajutor reciproc în domeniul agricol într-un organism unic, Caisse centrale de la mutualité sociale agricole (denumit în continuare „CCMSA”), nu este o întreprindere în sensul articolului 85 și următoarelor din tratat. Pentru a demonstra acest lucru, acesta amintește diferitele caracteristici ale regimului complementar de pensii al lucrătorilor care desfășoară activități independente în domeniul agricol, denumit „Coreva”, precum și ale organismului responsabil cu gestionarea acestuia.

8 În primul rând, se susține că regimul Coreva ar urmări un scop social. Acesta ar fi fost instituit pentru a proteja împotriva a diferite riscuri o populație cu un venit mai modest și cu o medie de vârstă mai ridicată decât celelalte categorii socio-profesionale și al căror regim de asigurări de bază pentru limită de vârstă nu este suficient. Dacă regimul Coreva funcționează potrivit unui mod de gestionare prin capitalizare și nu prin repartizare, aceasta se datorează faptului că acest din urmă mod de gestionare nu este posibil decât în cadrul regimurilor obligatorii care pun în aplicare un principiu de solidaritate între numeroși indivizi, ceea ce nu ar fi valabil în prezenta cauză.

9 În al doilea rând, drepturile și obligațiile care există în relațiile dintre organismul de gestionare și asigurați nu ar fi reglementate printr-un contract de drept privat, ci ar decurge dintr-un statut de drept public care nu ar putea fi modificat la inițiativa părților interesate sau conform intereselor acestora. În această privință, guvernul francez observă că regimul Coreva se bazează pe regimul de asigurări de bază pentru limită de vârstă, că casele de ajutor reciproc în sectorul agricol nu pot efectua o selecție între persoanele care intră în domeniul de aplicare personal și profesional definit la articolul 1122-7 din Code rural, nici un chestionar sau dosar medical nefiind solicitat înainte de înmatriculare, că cotizațiile sunt proporționale cu veniturile din activitatea profesională și că acestea nu pot depăși de trei ori valoarea plafonului reținut de regimul de bază de securitate socială, adică 4,5 % (sau 7 %, cotizația majorată care poate fi selectată ca opțiune pentru 5 ani) și, în cele din urmă, că prestațiile sunt acordate sub formă de rente viagere, niciodată sub forma unui capital. Doar stabilirea prețului de achiziție și a valorii unităților de credit în regimul de pensii complementar de către consiliul de administrație al CCMSA diferențiază regimul Coreva de un regim legal obligatoriu care funcționează potrivit regimului de repartizare.

10 În al treilea rând, regimul Coreva ar fi întemeiat pe un principiu al solidarității. Astfel, cei care aderă la acesta și se află în imposibilitate de plată a cotizațiilor din cauza stării de sănătate, ar putea fi scutiți de plata lor de către o comisie specială, cotizațiile fiind apoi asumate de către un fond de acțiune socială alimentat printr-o prelevare din cotizațiile regimului complementar cu o rată de 0,5 % din cotizațiile brute anuale. De altfel, fiecare membru ar putea să iasă din regim fără să suporte vreo penalizare, drepturile la pensie acumulate fiind păstrate în totalitate pentru beneficiul persoanei interesate. În cele din urmă, în cazul decesului prematur al unui membru, unitățile de credit acumulate nu ar fi transferate succesorilor, precum în cazul unui contract de asigurări de viață sau de economii pentru pensionare, ci resursele ar fi puse la dispoziția regimului și folosite pentru a crește valoarea pensiilor în curs de finanțare.

11 În al patrulea rând, organismul gestionar nu ar urmări nici un scop lucrativ. Administrarea sa ar fi asigurată de voluntari aleși în condițiile stabilite la articolul 1011 din Code rural, iar gestionarea sa ar fi supusă controlului comun al miniștrilor agriculturii și finanțelor. În plus, fondurile disponibile deținute eventual de către casele de ajutor reciproc în sectorul agricol nu ar putea fi autorizate decât pentru investiții financiare autorizate prin Decretul din 27 februarie 1987 de modificare a Decretului din 13 martie 1973 privind investițiile și împrumuturile caselor de ajutor reciproc în sectorul agricol (JORF, 16 aprilie 1987, p. 4332). În ceea ce privește cheltuielile de gestionare, acestea ar fi acoperite printr-o cotizație specifică în limitele prevăzute într-un decret al ministrului agriculturii.

12 Având în vedere cele de mai sus, guvernul francez consideră că regimul Coreva, prin natura sa, nu este concurențial și că organismul care îl administrează îndeplinește toate condițiile care au determinat Curtea să considere, în Hotărârea din 17 februarie 1993, Poucet și Pistre (C-159/91 și C-160/91, Rec. p. I-637) că organismele responsabile de gestionarea regimurilor de securitate socială precum cele în cauză în aceste cauze nu sunt întreprinderi în sensul articolelor 85 și 86 din tratat.

13 Cu titlu subsidiar, guvernul francez observă că atribuirea de drepturi exclusive CCMSA nu contravine articolului 90 din Tratatul CE. De fapt, simpla exercitare a unor astfel de drepturi nu ar face organismul gestionar să abuzeze de poziția sa dominantă și nu ar putea genera o situație în care acest organism ar fi determinat să comită astfel de abuzuri.

14 Este necesar să se amintească că, în contextul dreptului concurenței, Curtea a hotărât că noțiunea de întreprindere cuprinde orice entitate care exercită o activitate economică, indiferent de statutul juridic al acestei entități și de modul său de finanțare (a se vedea, în special, Hotărârea din 23 aprilie 1991, Höfner și Elser, cauza C-41/90, Rec., p. I-1979, punctul 21 și Hotărârea, Poucet și Pistre, menționată anterior, punctul 17).

15 În plus, în Hotărârea Poucet și Pistre, menționată anterior, Curtea a exclus din această noțiune organismele responsabile de gestionarea anumitor regimuri obligatorii de securitate socială, bazate pe principiul solidarității.

În cadrul regimului de asigurări de boală și de maternitate din respectiva cauză, prestațiile erau, de fapt, identice pentru toți beneficiarii, însă cotizațiile erau proporționale cu veniturile; în regimul de asigurări pentru limită de vârstă, finanțarea pensiilor pentru limită de vârstă era asigurată de lucrătorii activi; în plus, drepturile la pensie, stabilite prin lege, nu erau proporționale cu cotizațiile plătite în regimul de asigurări pentru limită de vârstă; în cele din urmă, regimurile excedentare participau la finanțarea regimurilor care aveau dificultăți financiare structurale.

Această solidaritate implica, în mod necesar, ca diferitele regimuri să fie administrate de un organism unic și ca afilierea la aceste regimuri să prezinte un caracter obligatoriu.

16 În lumina acestor considerații, trebuie analizată întrebarea dacă noțiunea de întreprindere, în sensul articolului 85 și următoarelor din tratat, vizează un organism precum cel în cauză în cadrul acțiunii principale.

17 În primul rând este important să se sublinieze că afilierea la regimul Coreva este facultativă, că acest regim funcționează potrivit principiului capitalizării și că prestațiile la care acesta conferă dreptul depind doar de suma cotizațiilor plătite de către beneficiari și de rezultatele financiare ale investițiilor efectuate de către organismul gestionar. CCMSA exercită, prin urmare, o activitate economică în concurență cu companiile de asigurări de viață. Astfel cum a observat Comisia în mod corect, între CCMSA și o societate de asigurări,

un lucrător în agricultură care dorește să își completeze pensia de bază va opta pentru soluția care îi garantează cea mai bună investiție.

18 Elementele de solidaritate pe care le comportă acest regim, precum și celelalte caracteristici evidențiate de guvernul francez nu pot infirma această concluzie.

19 În primul rând, principiul solidarității se traduce, în acest caz, prin independența cotizațiilor în raport cu riscul, prin punerea la dispoziția regimului a resurselor care corespund cotizațiilor plătite în cazul decesului prematur al unui membru, printr-un mecanism de scutire de la plata cotizațiilor în caz de boală și, în cele din urmă, prin suspendarea temporară a plății cotizațiilor pentru motive legate de condițiile economice ale exploatației. Astfel de dispoziții există deja în cazul unor asigurări de viață de grup sau pot fi incluse în acestea. În orice caz, principiul solidarității are o sferă de aplicare extrem de limitată, care decurge din caracterul facultativ al regimului. În aceste condiții, nu ar putea priva activitatea exercitată de organismul gestionar al regimului menționat de caracterul său economic.

20 În continuare, este necesar să se observe că, desigur, urmărirea unui scop cu caracter social, cerințele de solidaritate, precum și celelalte reguli menționate de guvernul francez, în special cele privind drepturile și obligațiile organismului gestionar și ale asiguraților, privind statutul acestuia și privind restricțiile la care este supus în realizarea investițiilor, ar putea face serviciul furnizat de regimul Coreva mai puțin competitiv decât serviciul comparabil furnizat de companiile de asigurări de viață. Astfel de constrângeri nu împiedică, totuși, ca activitatea exercitată de CCMSA să fie considerată o activitate economică. Rămâne de examinat dacă aceste constrângeri ar putea fi invocate, de exemplu, pentru a justifica dreptul exclusiv al acestui organism de a furniza asigurări pentru limită de vârstă ale căror cotizații sunt deductibile din venitul profesional impozabil.

21 În cele din urmă, simplul fapt că CCMSA nu urmărește un scop lucrativ nu privează activitatea pe care aceasta o exercită de natura sa economică, din moment ce, ținând seama de caracteristicile evidențiate la punctul 17, aceasta poate genera conduite pe care regulile de concurență vizează să le reprime.

22 Prin urmare, este necesar să se răspundă instanței naționale că un organism fără scop lucrativ care gestionează un regim de asigurări pentru limită de vârstă destinat să completeze un regim de bază obligatoriu, instituit prin lege cu titlu facultativ și funcționând, cu respectarea normelor definite de autoritatea de reglementare, în special în ceea ce privește condițiile de aderare, cotizațiile și prestațiile, conform principiului capitalizării este o întreprindere în sensul articolului 85 și următoarelor din tratat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

23 Cheltuielile efectuate de către guvernul francez și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța națională, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebarea care i-a fost adresată de Conseil d'État din Franța, prin decizia din 24 iunie 1994, declară:

Un organism fără scop lucrativ care gestionează un regim de asigurări pentru limită de vârstă destinat să completeze un regim de bază obligatoriu, instituit prin lege cu titlu facultativ și funcționând, cu respectarea normelor definite de autoritatea de reglementare, în special în ceea ce privește condițiile de aderare, cotizațiile și prestațiile, conform principiului capitalizării, este o întreprindere în sensul articolului 85 și următoarelor din Tratatul CE.

Rodríguez Iglesias

Mancini

Gulmann

Kakouris

Moitinho de Almeida

Murray

Ragnemalm

Edward

Kapteyn

Jann

Sevón

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 16 noiembrie 1995.

Grefier

R. Grass

Președinte

G. C. Rodríguez Iglesias